

Pretiu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu IV.

Ori-ce inserate,

se plătescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressede de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 82.

Sibiu, Sambata 10/22 Octobre.

1881.

Despre miscarea poporatiunei romane, de dr. medic. J. Felix.

IV.

Causele inmultirii prea lente a poporatiunei romane si mediile pentru in-dreptarea acestui neajunsu.

(Urmare.)

Pentru compararea gradului de civilizatiune a diferitelor popóre, statistic'a se serve de diferite date: de numerulu scóelor, de numerulu copiiloru care frecuenta scóele, de rezultatulu instructiunii primarie.

Brachelli arata, in statistic'a comparativa publicata in anulu 1867, ca dintre 1000 locuitori frecuenta scóla primara in Saxon'a 170, in Prussi'a 160, in Franci'a 109, in Belgi'a 108, in Spani'a 73, in Itali'a 50, in Greci'a 48, in Romani'a 20, in Russi'a 19, in Serbi'a numai 10.

Daca cautamu in statistica o mesura a civilizatiunii nóstre mai precisa si mai recenta, o gasimu lesne printr'unu micu calculu in publicatiunile oficiulu centralu de statistica: la celebrarea casatoriilor civile din tota tíera nu potu subscrie numele lor in comunele urbane 47 dintre 100 barbati si 67 dintre 100 femei, in comunele rurale 88 dintre 100 barbati si 95 dintre 100 femei, in capital'a Bucuresci 36 dintre 100 barbati si 64 dintre 100 femei.

O alta proba pentru starea inapoiata a civilizatiunii nóstre este próst'a stare si lips'a caloru nóstre de comunicatiune de a dou'a ordine: a si-selor, cari léga diferitele comune cu calea ferata, si lips'a de industria. Caile de comunicatiune si industria, inmultindu isvóarele avutiei si facendu vietí'a mai eftina, se inmultiesce si poporatiunea.

Guizot a definitu civilizatiunea prin cuvintele: „civilizatiunea este iutiél'a progresului.“ Nu se póte nega, ca tíer'a a facutu in ultimii 30 ani unu progresu destulu de mare, celelalte natii, cu o cultura mai veche decâtu noi, au progresatu inse in acela'si timplu mai departe si astfelu iutiél'a progresului nostru nu este suficienta spre a ne pune in nivelu cu alte popóre. Cu dreptu cuventu

Foisiór'a „Observatoriului“.

O istoria vechia.

Novela de M. Warlo, trad. de Petra-Petrescu.

(1 Urmare.)

La momentu am fostu lánge dens'a, intrebandu-o, daca ordóna ceva. Surprinsa, dara fresce intr'unu modu nespupu de amabilu me rogá se'í chiamu servitoriu cu mantau'a. A ostenitu puçinu grabindu-se cátra naie, dise ea, si nebagandu in séma adierea deminetiei, i se pare ca a petruns'o fr gulu. Se'nchiege de sine, ca n'am asteptatu se me róge a dóu'a óra, ci, nebu de bucuria, am folositu ocaziunea pentru a poté conversá cu dens'a. Dupace i'am adusu mantau'a, imi permisse in termini amicabili a me asiédá vis-avis de ea. Indata se si inceise o conversare fórte viua. Ea vorbea cu atáta spiritu si gentiletia, in cátu si in privintí'a asta eram de totu incantatu. Eu deveniam totu mai curiosu se sciu, cine póte fi frumós'a si interesant'a mea vecina? O intristare óre-care inse, o seriositate profunda, care transpirá din tota fintí'a, din conversatiunea ei, nu se potea ascunde, precum si o nisuintia sfiósá de a nu dá informatiuni despre famili'a ei. In fine chiaru si eu m'am retinutu a face vreo intrebare relativa la familia. Eu nici spuse ca a fostu pe câteva dile a o sora a tatalu ei in Bonn'a, ca acum se întórce la parinti in Coblenti'a.

Eu me recomandasem cu graba — ea nu amiutí nici-unu nume. Timpulu trecu prea iute. Ajunsesem in Coblenti'a. Fár' a prinde eu de veste, nai'a se im-pluse de publicu. Toti din caiuta esira pe podu cá se póta debarcá cu atátu mai usioru. Frumós'a mea caletóre inca se facu nelinisca. Facúndu semnu servitoriu, ilu insarciná se fia atentu, ca se afle indata pe dlu baronu. Eu nici pe departe nu eram invoiutu a remané in indoieia si am rogát'o se me onoredie cu per-

dice d. Joanu Ghica in „Convorbirile economice“ (Partea V-a anulu 1870), ca unu poporu trebuie se fia neintreruptu la inaltimea cunoscintelor din epoc'a in care traiesce, ca unu poporu care remane stationariu in cunoscintele sale, a compromisu viitorulu seu.

Cultur'a unei poporatiuni manifestandu-se intr'unu modu generalu prin bunulu ei traiu, este naturalu ca poporatiunile mai culte, cari traiescu in conditiuni materiale si morale mai bune, au o mortalitate mai mica. Traiulu maioritatiei sateniloru nostri este fórte prostu, saraci, reu adapostiti, reu imbracati, reu nutriti, neregulati in afacerile loru economice, lipsiti de unu consiliariu moralu, care se i indemne la inlaturarea dificultatiloru materiale prin munca energica, in locu de a innabusi dorerea prin beaturi alcoolice, lipsiti de prevedere, de spiritulu de economia, de exemplulu semeniloru cari se le aréte pe langa viétia mai regulata si explotarea mai eficace a pamentului, lipsiti de invetiatura, de increderea in organele administratiunii si ale justitiei, ei ducu o viétia care nu permite comparatiune cu conditiunile morale si materiale in cari traiesce marea maiortate a tieraniloru din occidentulu Europei.

Bólele palustre cari decimédia poporatiunea nóstra, s'aru potea inlatura printr'o ingrijire óre care din partea administratiuniloru comunale si judetiene, spesele ce aru cauza acele inbunatatiri ale solulu aru fi spese productive, aru prefaca in pamentu fertilu smárcurile si baltacele, cari astadi exhala bóla si mórte, aru face economia cu capitalulu principalu alu natiunii, cu viétia unui numeru de cetatieni.

Dar nu numai tieranii, ci si locuitorii orasiiloru nóstre sunt lipsiti de acele conditii ale unei vietie sanetóse, de cari se bucura poporatiunea din cele mai multe orasie ale occidentulu. Nesa-lubritatea devine mai funesta pentru poporatiunea mai rara a comuneloru rurale. In sate casele sunt departate una de alta, aerulu circula liberu in tóte directiunile si inlatura emanatiunile necuratiuniloru, pe cari tieranulu in incuri'a sa, le aglomerédia in jurulu locuintiei sale. Orasiele, cari prin modulu constructiunii inlesnescu stagna-

tiunea aerulu vitiatu in strade anguste si curti necurate, reclama o ingrijire osebita; ventilatiunea loru fiindu mai dificila, trebuie se inlaturamu din ele cu scrupulositate tóte focarele de infectiune, totu ce strica atmosfer'a, trebuie se oprimu infiltrarea solulu cu diferite dejectiuni, corumperea atmosferei prin diferite substantie organice descompuse, infectarea apelor de beutu prin necuratiunii de totu felulu, trebuie se inlocuimu casele umede, lipsite de lumina si de aeru, prin locuintie sanetóse. Nici unulu din orasiele nóstre, dela Dorohoiu pana la Severinu, nu indeplinesce aceste conditii, tóte sunt lipsite de pavage bune ale stradelor si curtilor cari se proteje solulu in contra infiltratiunii cu diferite fermente, de canale care se inlesnesca scurgerea licuidelor necurate si a apelor meteorice, de o departare sistematica a necuratiuniloru solide, cari aru potea apera atmosfera in contra infectiunii perpetue, de apa abundanta, care este conditiunea cardinala a curatiunii si prin urmare a sanetatei. Chiaru mare parte a capitalei nóstre zace inca intr'o stare primitiva, care nu sémana cu locuinti'a ómeniloru civilisati, victoriosi in lupta cu natura, ci din contra cu locasiulu unor fiintie nenorocite, cari invinsi de elemente, inecate de noroiu, respira in locu de aeru curatu, veninu si mórte. Este óre de mirare, daca emanatiunile otravítóre ale acestor focarie de infectiune sunt transportate in partile mai curate ale orasiulu si otravescu atmosfer'a lor, daca diferitele epidemii gasescu poporatiunea primitóre pentru germenle bóleloru si o decimédia. Ne remane in acésta privintia prea multu de facutu, pentru-cá se asiguramu orasiiloru nóstre o stare salubra, pentru cá se aducemu tieranulu in conditiunile unei vietii normale, igienice, cá se facemu cá satele nóstre se aiba aspectulu de locuinti'a ómeniloru civilisati.

O alta mesura a civilizatiunii o gasimu si in valórea productiunii. Civilizatiunea este proportionata cu produsulu labórei, cu intrebuintiarea lui pentru largirea cunoscintelor si pentru inbunatatirea traiului. Cine produce mai multu, se pune mai lesne in conditiunile cerute de igiena, si astfelu civilizatiunea micisóredia mortalitatea. Cultur'a con-

missiunea de a'í poté stá intr'ajutoriu pana va aflá pe dlu consangenu. Se me faca cunoscutu cu elu. In minutulu acesta nai'a se opresce; multiami rosindu si, aretandu spre tiermure, esclamá cu bucuria: „Éta'lu, cá'í si aci“. I se face semnu; ea, atinsa óre-cum neplacutu, rosindu mai tare, inca facu semnu. Óre in-drasné'l'a mea se'í fi redicatu sangele in façia?

In ce relatiuni stá ea cu junele acesta? imi fulgerá de-odata prin capu . . . dara nu aveam timplu de meditare.

Tóte au decursu mai iute decum le descriu aici. O smancitura: nai'a se opresce. Ea salutá si voi se tréca pe lánge mine. Atunci, iute, intindiendu'í o carta de visita, o rogaiu se'mi dea si dens'a pe a ei si se'mi permitta cá mánse se o potu cercetá si se me presentiedi parintiloru ei. Veseli si mirati, dupa cum mi se pareá, priveau acum ochii ei tristici asupra mea . . . unu surisu amabile ii luminá trasaturile feçiei, ca la momentu, se'si ascunda o confusiune, pe care nu o poteam intielege atunci. Grabita deschise o carticica de notitie, imi intinse cart'a si abia intielesieu cuvintele: parinti'í ei se voru bucurá fórte, voi fi prea bine primitu . . . dicúndu acesteá tremurá asia de puternicu, in cátu ii cádiu buchetulu din mána — publiculu se grabea se ésa — me plecaiu se redicu florile si o audiíu: fii cu Ddieu . . . asia dara la revedere“, si cu torentele caletoriloru ajunse departe inainte la tiermure, pe candu eu nici nu ple-casem de pe naie. Cá pe unu june resfaçiatu, acésta me atinse neplacutu . . . vanitatea mea érá ofensata . . . eram refusat . . . me asteptasem; — ea érá de totu schimbata din momentulu in care diarise pe junele ce-o asteptase.

Asta, naturalminte, nu'mi placu . . . pentru-ce? nu sciam. Cu tóte acesteá priveam incremenitu dupa ea.

Acum se 'ntelnesce! Cátu de galantu, nu, cátu de inamoratu ii ofere braçiulu (mi se pareá mie), cá se o conduca la trasur'a, ce asteptá. Ea aretá 'nspre mine . . . dejá urcandu in trasura . . . imi face cu amabilitate semnu . . . junele se 'ntórce cátra mine . . . isi redica palari'a cu nobletia . . . repetita mult'amire din partea ei

la salutarea mea . . . si hus, sborá trasur'a, ascundiendu, amabil'a aparitiune dinaintea ochiloru mei.

Dupa sentimentulu ce'mi strabatú atunci pieptulu, observaíu cá me aflu la unu punctu verticalu din viétia mea. Imi reamintiíu cuvintele lui Schiller, cari le-a disu odata Fridericu Guilom amantei sale Luisa: „Acésta, ori nici-un'a, pe pamentu“.

Asiu fi potutu sarí de bucuria. Totusi eram atátu de debelatu, presimtiám ceva; Mánse chiaru trebuie s'o revedu! óre n'a fostu unu vis? Teribilu m'am creditu din elu.

Fórte prosaicu si indrasnetiu me întrebá unu servitoriu cá, am vreunu pachetu? vreau se me ducu la vreunu hotelu?

Abia acum observaíu, cum s'a golitu nai'a si cá eu, cu o femeia schiópá, eram cei din urma.

Predarea biletulu si numirea otelului s'a facutu la momentu si'n fine, numai acusi aruncaíu ochii asupra biletulu, ce'lu tneam strinsu a mána. Cà-ci nu sciam nici numele adorarei mele.

Ei, dar ce-i asta? E cu potintia? Este unu jocu alu fantasiei mele? cetisem bine? Biletulu continea in litere frumóse: „Selma, baronés'a de M. nasc. H.“

Eram inghiatiatu, întórseíu cart'a 'n mána . . . me frecaiu la ochi . . . vedeam totu cá mai inainte. Si-a batutu jocu de mine? Érá femeia . . . érá dejá a altuia si s'a aretatu asia cocheta pentru adorarea mea? Se poté cugetá un'a cá asta? Au potutu se mintia astfelu de ochi? Nu m'a 'neuragiatu ea singura se mergu in cas'a parintiloru ei?

Nu, nu, Ddieulu meu, asta n'a fostu cu potintia.

Cum poteam dubitá . . . si totusi eludarea, indatace voiam se sciu ceva mai de aprópe despre ea, espre famili'a ei . . . portarea-í reservata, care numai incetulu pe 'nctulu deveni mai confidentiala, cine, cine'mi potea deslegá indoielele, carí'mi sfásiau internulu?

Unu servitoriu vine cu bagagiulu, ilu audu mor-maindu si'í dau unu bacsisiu grasu, si apoi indata ilu întrebu, nu cumva cunoşce in Coblenti'a pe o dama baronésá de M.

duce la avuție și poporațiunile avute traiescu mai bine, conserva mai bine sanetatea decâtu populațiunile sarace; avuția la rendulu ei ne procura inșe mediile pentru inaintarea culturalei. Dacă măsuramu civilizațiunea noastră după valôrea producțiunei, constatamu că după valôre, Romani'a produce numai cu pușina mai multu decâtu consuma, în cătu punemu la o parte numai unu prisosu neînsemnatu alu producțiunei. După d-lu P. S. Aurelianu productulu brutu alu agriculturii este la noi numai de 35 lei de pogonu, éra în Franci'a de 50 lei, în Belgi'a de 90 lei, în Angli'a de 100 lei.

(Va urmá.)

Petițiunea comunității romanesce gr.-orient dela biseric'a s. Georgie in Timisiór'a. *)

Maritu Congressu!

La reînfiintirea ierarchiei romane gr.-or. din Ungari'a, comun'a bisericésca dela biseric'a chramului santului Georgiu din Fabriculu Timisiórei mestecata din romani și serbi, în virtutea rezoluțiunei Maiestatei Sale c. r. apostolice din 24 Decembre 1864, a remasu sub ierarchi'a serbésca și dieces'a aceleia din Timisiór'a, avendu credințiosii romani dela acésta comuna dreptulu de a declara și a cere despartirea lorú supletória de către coreligionarii lorú serbii, spre a se încorporá nou înfiintatei ierarchii romane gr.-or.

Pe baza suslaudatei rezoluțiunei, romanii dela nunumit'a comuna au declaratú și cerutu despartirea lorú de către ierarchi'a serbésca, éra maritul Congressu national-bisericescu romanu gr.-or. la a. 1868 sub Nr. 222, a alesu o comisiune asia numit'a „Delegatiune“, carea în cointelegere cu Delegatiunea congressuala serbésca a închiatu asia numit'a „Invoial'a Delegatiunilorú congressului“ din Carlovitú din 19 Juliú 1871 prin carea s'a staveritú o procedura în privinți'a despartirii comunelor mestecate, și în urmarea acelei invoiei carlovetiene, la anulu 1872 s'a și esmisu o comisiune mixta în comun'a noastră, carea au încercatu impaciatu; inșe ne succedendu aceea, caus'a noastră de despartire s'a avisatu la procesu, pe carele éra delegatiunea congressuala romana avea se'lu pórté.

De atunci au trecutú ani, fara cá delegatiunea congressuala romana se fia facutu vreunu pasiu în

*) După unu exemplariu litografatu.

De siguru o cunósce, fú respunsulu, cá-ci o cunósce totu baiatulu — de candu a venitu în Coblenți'a. Candu dnulu baronu calaresce la munte cu dens'a, cu veru-seu, este o placere deosebita a o vedé cătu de minunatu siede pe calu și cătu de 'ndemanaticu scie îndreptá pe murgulu de sub dens'a.

„Si de multu e casatorita? întrebaiú mai departe. „Cum vrei. Unu anu și jumetate voru fi aprópe de candu a venitu aici . . eu nu sciu de unde. Atunci se dicea se fi fostu casatoritú numai de vreo câteva septemani. Ei, dta a buna séma o cunósce mai bine, cá mine, dsiorule, eu și altcum nu am multu timpú liberú și apoi, dominec'a, amú vrea se ne facemu și noi câte unu cheful! . . 'Ti poftescú sér'a buna“.

Asia inșe la nici-unu casu nu voiam se'lu scapu din mâna. Totulu depindea dela o lamurire, dela descoperirea adeverului pe ori-ce cale.

„Prietene, inca numai o vorba! Eu nu cunoscú pe baronés'a și am s'o cercetediu mâne. Nu-i asia vechiule amice, cá éra baronésa acea dama frumósá, ce-a sositu adineaori cu vaporulu?“

„Ast'a n'o sciu, dara se póte, cá-ci în Bonn'a locuescu rudenii de ale ei; da, da, imi aducú aminte, acum, cá am vediutu mai înainte pe dlu baronu CREDU CÁ AI DREPTATE. Si acum: remasu bunu! — mai de-aprópe te informédia mâne dela ea; eu, după cum diseiú, n'am timpú, si n'mi place se me stórca cineva cá pe o lámia. Dicându aceștea își luá palari'a și se departá.

Cuvintele servitoriului me facura érași domnu preste mine. Ambițiunea éra se deșteptá în anim'a mea. Spunendu birjarului numele unui otelu, me arcau în trasura, cá se scapu cá u mai ingraba de artiagosulu servitoriu. Ajunsu în otelu m'am retrasu în camera. Trebuiam mai ántaiú se'mi tragu sém'a eu cu mine insumi. Prea de odata eram aruncatu în abisú din culmea sentimentului meu. — Cugetam în drépt'a si 'n steng'a . . me gandeam la totu cuventulu ei din timpulu caletoriei, la fiinti'a-i nobila, seriósá, și inca, în urma, mai pușinu decisu decâtu eram la începutu, de ceea ce aveam se facu. În camera nu mai aveam repausu. Me ducu josú în sal'a de mancare, resolutu a cautá nóue informatiuni. Dara nici aici n'am áfatu cu multu mai multu, decâtu mi'a spusú simplulu servitoriu. Nici chiaru de o rudenia, ce s'ar fi áfandu în cas'a baronesei de visita, nu scia nime. Ce eram se facu? Se cercetediu pe baronés'a în dio'a úrmatóre si prin acésta se'mi áttiú mai tare sentimentulu fácia de ea . . se stau óre întregi liniscitu vis-avis de dens'a, s'o privescu în fácia și se n'mi fia permisú prin o cautaturá, prin unu semnú, a tradá ce sentimente imi sbuciumá anim'a?

Nu, de o mília de ori, nu.

(Va urmá.)

caus'a de despartire a comunei nóstre, până ce maritul Congressu la anulu 1878 sub Nr. 228 érași a decisu, cumcă delegatiunea romana se se însărcinedie cá:

1. „Tóte cestiunile remase pendenti după despartirea ierarchica dintre serbi și romani, se le aduca la rezolvire prin solicitari la delegatiunea serba.“

2. „Delegatiunea se faca pasii necesari, cá procesele de despartire ierarchica ale tuturor comunelorú mestecate se se intenteze cătu mai curendu.“

Dela ultimulu Congressu din anulu 1878 trecura érași trei ani, și onorat'a Delegatiune pe lángha tóte decisiunile maritulú Congressu n'au facutu nimicu în caus'a comunei nóstre, carea este cea mai apasata de către serbi și mai parasita de toti.

Maritu Congressu!

Suntemu dedati a crede, cá onorat'a Delegatiune si de asta-dáta va raportá maritulú Congressu, cumcă din cauze neatarnatorie dela dens'a n'a potutu ímplini decisiulu maritulú Congressu din anulu 1878 Nr. 228, éra maritulú Congressu va însărciná de nou pre onorat'a Delegatiune, cá se solictedie deslegarea cestiunilorú comunelorú mestecate pe baza articlului de lege din anulu 1881 Nr. . . . ; éra noi cei dela comun'a mestecata din Fabriculu Timisióreei, carii de 16 ani suferimú amaru apasările serbilorú, póte cá vomú trebúi se mai suferimú atátia ani și nici vomú ájunge se vedemú odata deslegata cestiunea despartirii nóstre de către serbi, cá se ne inpartasimú și noi de biseric'a fratilorú nostri celorú de sub Metropolia romana gr.-or. și cá locuitorii în capital'a Banatului se potemu fi și noi membrii nou înfiintatei Episcopii romane greco-orient. din Timisiór'a.

Amú lasatu se préméga istoriculú Delegatiunei și rezultatulu ei fácia de caus'a noastră.

Fia-ne permisú a trece acum la istori'a comunei nóstre, și în tóta umilitia a substerne maritulú Congressu dorerile și dorinți'a noastră, cari sunt úrmatóriele:

În comun'a noastră bisericésca a santului Georgiu din Fabriculu Timisióreei pe timpulu înfiintareii mitropoliei romane s'au áfatu circa 1500 suflete romane și 800 serbe, cu doue parochii, doi parochii și unu capelanu și anume: parochulu Trifonu Brancoviciu de nationalitate serbésca — pentru credințiosii serbi, éra parochulu Milethie Dreghiciu cu capelanulu seu Ioanu Stanescu, ambii de nationalitate romana, pentru credințiosii romani, și în acésta biseric'a s'a cantatu în stran'a drépta serbesce, éra stran'a stanga romanesce, precum se testifica prin decisiulu consistoriului serbescu din Timisiór'a ddtó 14 Septembrie 1858 N. k. 81 N. E. 140 și rezoluțiunea ministeriului c. r. de culte și instructiune publica ddtó 24 Januariu 1861 Nr. 1417/449 ambele alaturate în copia aci sub % si %; éra în edificulu scólei nóstre comune amú avutu doue clase de ínvetiamentu, un'a pentru prunții serbi cu ínvetiatoriu serbescu, și un'a cu ínvetiatoriu romanu pentru prunții romani.

Dupa reînfiintarea mitropoliei romane gr.-or. Milethie Dreghiciu, care éra totuodata si protopresbiterulu districtului Timisióreei sub ierarchi'a serbésca, cu ocaziunea despartirii romanilorú de către serbi a trecutú cá protopresbiterú la dieces'a romana din Aradu, și de atunci a încetatu de a mai funcțiuna cá parochu în biseric'a noastră comuna a santului Georgiu, éra salariulu 'și la primitu si ílu primesce și astadi din cass'a Magistratului nostru cetatienescu, pentru-cá acesta în urmarea unei conventiuni închieiate cu consistoriulu serbescu din locu, a luatú sesiunile preotiesci în folosinți'a sa, cu deobligamentulu de a salarisá pre preotii nostri pentru folosirea sesiunilorú; și asia parochulu nostru cu toti poporenii sei legalminte ar trebúi se apartiena la dieces'a serbésca din Timisiór'a, éra cá protopopu apartiene la dieces'a romana din Arad.

Anomali'a acésta a datu ansa coreligionarilorú nostri serbi și consistoriului din Timisiór'a, de au opritu apoi și pre capelanulu Ioanu Stanescu a mai funcțiuná în biseric'a noastră, și la anulu 1865 au opritu și cantarea romanésca din biseric'a, delaturandu chiaru și cartile romane din biseric'a. Totu în urmarea susu amintitei anomalii la anulu 1873 au scosu scól'a noastră din edificulu comunu prin esecutiune judecatorésca, síde atunci biseric'a nu avemú, éra scóla ní-o sustinemu într'o casa donata pe timpulu acela de către o binefacátóre cu rumele Ecaterin'a Lepaiciu.

Episcopulu serbescu din Timisiór'a cu con-

sistoriulu seu, nu ne mai recunósce de apartienetori la comun'a mestecata a santului Georgiu, ci afirmá, cá comun'a acésta este pura serbésca, și cá noi nu avemú ce se cautamú la elu séu la biseric'a și scól'a de acolo.

De eparchi'a romana gr.-or. din Aradu nu ne potemu tiné, pentru-cá în întielesulu susu laudatei rezoluțiunei maiestatice suntemu legalminte membrii unei comune mestecate, și cá atari trebuie se sustinemu statulu quo ante, până ce nu vomú consumá totala nostra despartire ierarchica, nu ne potemu dara se ne alipimú la alta eparchia, pentru-cá se nu prejudecamú dreptulu nostru de pretensiune dela biseric'a și scól'a santului Georgiu din Fabricu.

Scól'a noastră ar trebúi se fia sub inspectiunea consistoriului serbescu din Timisiór'a, inșe consistoriulu acesta nu vré se scie de esistentia și inspectiunea ei, éra consistoriulu din Arad din motivele mai susu insirate nu are dreptu a o inspectioná, prin úrmare avemú o scóla fara nici-o inspectiune, asia dara acum romanii apartienetori la comun'a mestecata a santului Georgiu din Fabricu, într'unu numeru acum de 1000 suflete, nu au nici consistoriu, nici protopopu, nici parochu, nici inspectoru scolaru, nici biseric'a, și fiindu cá parochulu nostru nu funcționédia nici candu în biseric'a nostra, comuna a santului Georgiu, — credințiosii nostri se resfira în tóte bisericile din locu și primescu functiuni dela toti preotii, la unii funcționédia parochulu serbescu, la altii preotii dela biseric'a romana gr.-or. a santului Ilie, altii se ducú la biseric'a Maere, multi se ducú si la biseric'a gr.-cath. fiacre după voea și placerea sa, éra ínvetiatoriuulu nostru cu scolarii sei nu se ducú la nici la o biseric'a.

Asemenea si introducerile în matriculele botezatilorú, cununatilorú și reposatilorú se efectuesce după voi'a fiacarui credințiosu în ori care biseric'a din locu, numai acolo nu se introduce, unde după lege ar trebúi se se introduca adeca în biseric'a santului Georgiu.

Sub astfelu de ímpregiurari nu este de miratu, cá în decursu de 16 ani crestiniú romani dela biseric'a santului Georgiu au scadiutu dela 1500 la 1000 suflete, ba póte fi și mai pușinu, positivu nu potemu afirmá pentru cá despre acestia nu se mai pórtá nici o conscriere evidenta.

Noi la timpulu seu amú cercatu tóte remediile, parte prin plansori, parte pe cale judecatorésca, dara până astadi n'amu primitu nici-unu resultatú.

În anulu trecutú 1880 a repausatu capelanulu nostru Ioanu Stanescu. Parintele protopopu Milethie Dreghiciu despre repausarea lui n'a raportatu la consistoriulu serbescu din Timisiór'a, ci la celu romanescu din Aradu, și apoi ni-a spusú verbalu, cá venerabilulu Consistoriu din Aradu a dispusu, cá în loculú repausatului capelanu s'au însărcinatú cu ímplinirea functiunilorú preotiesci, preotii dela biseric'a santului Ilie; deci érași o anomalia. Noi despre acésta amú remonstratu la venerabilulu sinodu eparchialu ce s'a tinutu anulu acesta în Aradu; inșe nu amú primitu nici unu respunsu, éra pentru deplinirea capelaniei amú substernutu o petitiune la consistoriulu serbescu din Timisiór'a prin o deputatiune álesa din sinulu nostru, inșe nici de acolo nu amú primitu nici unu respunsu în scrisu, ci numai verbalu s'a spusú deputatiunei nóstre, cumcă de óre-ce parochulu nostru a trecutú la dieces'a romana a Aradului, asia densii serbii ne privescu și pre noi credințiosii cá esiti de sub ierarchi'a serbésca, și cumcă la consistoriulu serbescu exista o declaratiune subscrisa de însusi parochulu nostru si de vreo câteva credințiosii, carii pe lángha folosirea salariulu preotiescu dela orasiu pe sém'a parochului si în urmarea eschiderii lorú dela biseric'a santului Georgiu, s'au invoitu a trece la biseric'a santului Ilie, ceea ce si din partea parintelui parochu ni sau spusú în conferinți'a noastră bisericésca tinuta în caus'a noastră de despartire ierarchica la 15 Septembrie 1881 ceea ce inșe nu stá, pentru-cá dintre credințiosii nostri nici unulu nu 'și aduce aminte se fia subscrisu atare declaratiune, éra aceea ímpregiurare, cá parochulu nostru este protopopulu altei ierarchii și parochu în dieces'a serbésca nu se póte alterá dreptulu nostru de pretensiune fácia de biseric'a santului Georgiu, pentrucá unu preotu póte trece nu numai în alta erarchia, ci și la alta religune; dar pentru aceea parochienii sei nu se potú privi cá trecuti cu densulu, pentrucá complexulu parochiei nu'lu face preotulu, ci credințiosii; și daca parochulu nostru a trecutú în alta diecesa cá protopopu si totusi și după aceea a primitu salariulu seu cá parochu, ceea ce este vin'a noastră a credințiosii-

Comitetului banchetului.

Paris, 27 Sept.

A Rosetti mes hommages reconnaissants et mes vœux de Roumain et de Français, avec tendresses du vieil ami.

P. Bataillard.

Dlui C. A. Rosetti.

Paris, 27 Sept.

Regretand că nu pot fi acolo, primesc expresiunea simpatiei mele pentru Romani'a.

Henri Martin.

Dnului C. F. Robescu, directoru alu Telegrafului Bucuresti.

Paris, 27 Sept.

Prière de remettre la dépêche suivante à Rosetti pendant le banquet :

Simtîu unu legitimu orgoliu astadi, că „Concordi'a“ este aceea care ti-a servitu de punctu de plecare, pentru-că „Pruncul romanu“ se devina „Romanulu“ celu mare ce serbatî astadi. Foiti'a a disparutu, dara cartea cea mare a istoriei remane că se probezie, că prin concordia tôte aspiratiunile se pot realizá. Romani'a falnica de astadi, dovedesce in destulu. Domnésca dara concordî'a între toti fiii patriei, in viitoriu cá si in trecutu. Se traiesti si tu maestrulu celu mare, cá se urmedi impreuna cu neobositii lucratori oper'a cea mare. Din departare dara, din fundulu ánimei, strigu cu voi: Se traiésca Romani'a!

Ef. Grant.

Dlui C. A. Rosetti, Bucuresti.

Paris, 27 Sept.

Te imbraciosiediu cá amicu si te felicitu cá Romanu pentru acésta serbatóre, pentru acestu justu omagiu adusu celui mai meritosu diaristu romanu, celui mai ageru luptatoriu pentru libertatile si drepturile patriei nóstre.

V. Boerescu.

Toasturile.

D. Cariagdi dá cuventulu dlui I. Campineanu.

Discursulu dlui Iónu Campineanu.

Domniloru!

Cu totii ne implinim astadi o datoria scumpa, serbatorindu aniversariulu „Romanului“, alu acelei foi, care de unu quartu de secolu, batuta de tôte venturile, dara pururea impinsa si sprijinita de aceeasi idea, a spusu, di cu di, fiacarui cetatianu, cum trebue se lupte spre a existá, si cum omulu liberu isi afirma esistentî'a.

In acestu intervalu, multe foi au moritu precum au nascutu, necunoscute sau uitate. Dupa 25 ani inse, gasim in aceleasi mîni acelasu drapelu, pe cutede caruia vedemu scrisa mand'r'a devisa: „Voiesce si vei potea“, careia la rendulu nostru respundemu: „amu voitu si suntemu“.

Dloru, amu vorbitu pâna acum de diariu si nu amu spusu nimicu de acela care l'a conceputu, l'a creatu, l'a sustinutu, pentru-cá, a vorbi de venerabilulu nostru amicu, dn. Rosetti, este a vorbi nu numai de omulu pressei, ci de omulu intregi nóstre epoche contimporane, de omulu istoriei de mana. A vorbi de d. Rosetti este a vorbi de unulu din barbatii cei mai eminenti din acea pleiada de ómeni, cari au pusu amorulu patriei mai pe susu de totu, si cari astadi, la o epoca inaintata a vietiei lor, lucrédia cu aceeasi energie, vigóre si generositate cá in primele dile alu tineretiei lor. A vorbi de ilustrulu cetatianu Rosetti este a vorbi de un'a din cele mai maretie date ale vietiei publice a Romaniloru, este a vorbi de anulu mantuirei 1848.

33 de ani au trecutu de atunci; mai multu decâtu se acórdá in omenire unei generatiuni, si dupa unu atare intervalu, gasim ideile anului 1848 atátu de confundate cu intrég'a viéti'a a dlui Rosetti, in cátu ne paru unu ce inseparabilu, ba ce dicu, unu ce insolubil.

Si aici nu vorbim de revolutiunea materiala, vorbim de revolutiunea morala urmata in ómeni, in idei. La poterniculu glasu alu unoru ómeni, puçini prin numeru, dara mari prin idei, se scóla tiér'a intréga, calma, consecinta de drepturile si datoriile ei. Sufierea libertatîei a trecutu pretutindeni, a inviatu totu. Societatea vechea cade sdrobita si, in locu'i nasce Romani'a juna, generósa, plina de viéti'a, care nu cere decâtu a trái, a se desvoltá.

Dara, nu in prepararea si reusit'a resolutiunei se marginesce rolulu nostru. Acesta nu erá decâtu primul pasu in executarea programei ce ati conceputu atunci, programa uriasa, dara pe care ati avutu fericirea nepomenita de a o vedea realizata pe deplin.

Revolutiunea din a. 1848 nu se marginea in proclamatiunea abstracta de principii; ea creá si democrati'a romana, care, chiaru daca existá mai dinainte, existá inse in starea latentă, necunoscuta de nimeni. Ati avutu consciintia de acea fortia, ce ati pusu in evidenti'a, si careia datorim succesulu finalu. De atunci, ati fostu nu numai omulu aventurilor generóse, dara si omulu politicu.

Diceam adineaori, cá transformarea societatiiei romane in 1848 erá primul pasu in executarea acelei programe uriasie. Cine altulu decâtu dta si colegii dtale din acea generatiune potea prevedea, cá in asia scurtu terminu are se se realiziedie, si cu prisosu, unu siru de fapte, pentru care in alte tieri aru fi trebuitu secolu si torente de sange; ar fi trebuitu chiaru eclipse de libertate.

Espressiunea dorintieloru făcuta oficialu in anii 1848 si 1857, astadi este indeplinita intru tôte. Nu indeplinita prin espressinni de dorintie si cersiri, ci prin espressiuni de vointie si de fapte severite de noi insine.

Devis'a „Romanului“: „voiesce si vei potea“, a fostu adevérata in tiéra, candu cu totii luptamu pentru aperiarea ideiloru nóstre, a fostu adevérata afara din tiéra, candu ostenanulu romanu ducea cu densulu victori'a in campiele Bulgariei.

Si daca o indiscretiune mi-ar fi permisa, asi dice, cá la unu momentu supremu alu vietiei nóstre nationale, am fostu de faci'a candu, in deplinu acordu cu amiculu vostru, marele cetatianu I. Bra-teanu, ati presimtutu, nu resbelulu, cá-ci elu erá iminentu, dara rolulu ce trebuia se jóce tiér'a in acelu resbelu. Consiliile vóstre au fostu ascultate si astadi tiér'a romanésca nu mai este o simpla espressiune geografica, cum se dicea la inceputulu secolulu de unu mare diplomatu, vorbindu de Itali'a, nici-o creatura artificiala a Europei. Astadi Romani'a, prin sine insasi este o tiéra libera si independenta.

„A voitu si a potutu“.

Nu asi voi se me marginescu a vorbi de dta, fàra a vorbi si de alta persóna scumpa ánimei dtale, scumpa nóua tuturoru, care prin virtutiele, devotamentulu si amorulu seu a fostu unu elementu atátu de modestu câtu de poternicu, in intrég'a opera a dtale.

Si acum cá am ajunsu aici, fia-mi permisu a mai adaoge câteva cuvinte si a dice dlui Rosetti: Ai luptatu, ai iubit, ai suferitu, dara astadi esti resplatitu pe deplinu, cá-ci vedi tiér'a mare si frumósa.

Ai ajunsu la culmea carierei, si cu tôte cá atáta lucrare iti dá dreptulu la unu repausu meritatu, ne dai astadi spectacolulu unei activitati nepomenite.

Unu asemenea esemplu nu va fi perdutu, si noi mai tineri nu vom avea dreptulu se ne plangemu, de nici-o suferintia in viéti'a, candu vom vedea sau ne vom gandí la ceea ce a fostu sau sunt, mai marii nostrii.

Ai servitu tiér'a prin actiunea dtale, o servesci prin esemplu ce ne dai.

Si acum, domniloru, daca in cuvintele ce am rostitu, am potutu exprimá o mica parte din sentimentele dvóstra, binevoiti a ve uní cu mine si a aclamá pe marele cetatianu si patriotu C. A. Rosetti.

(Va urmá.)

Sciri diverse.

— (Notele de 10 fl. esite din cursu). Adevérata calamitate pe mii de familii. S'a publicatu înainte cu unu anu, cá bancnotele austriace vechi de 10 fl. v. a. se voru cassá si voru vení in locul loru cele austro-unguresci vinete. In Augustu an. c. se publicá din nou, cá acelea bancnote negre mai remanu in cursu numai pâna in 30 Septembrie a. c., éra de aci incolo se voru mai primí numai la banc'a cea mare si la

filialele ei pâna la unu terminu anumitu. Sciti ce s'a intemplatu? Sute de mii de familii n'au afluat nimicu nici pâna astadi despre cassarea aceluor note si adu nu se mai primescu nici la perceptorate, decâtu numai la bancile filiali, buna-óra la Brasiovu, Sibiiu, Clusiu, Temisió'a, Aradu etc. Nici chiaru primari si preoti n'au afluat despre acea cassare. Asia este, asia o patu, daca nu citescu in viéti'a loru nici-unu diariu si nici-o publicatiune oficiala. Se pare inse, cá nici din partea auctoritatiloru nu i s'a datu publicitate destula. Odinióra asemenea lucruri se publicau si in bisericici de câte trei ori. Acuma ambla speculanti taiati inpregiuru si baptisati, adunandu notele de 10 fl., platind pe ele numai 5 fl., apoi le trimitu la banca, spre a le vinde totu cu 10 fl. si asia castiga 100% tragéndu sugara. Dara acei speculanti citescu câte 3—4 diarie si afla totu, pe candu noi — dormimu.

— (Alta calamitate mare.) In anulu acesta se calculédia din nou asia numitulu Aequivalentu, adeca contributiunea computata pe câte 10 ani, cá se se platésca la statu pe faci'are anu aceeasi suma dela averile imobili si mobili ale instituteloru publice, între care se intielegu si averile bisericeloru. Terminulu peremtoriu a fostu pusu 30 Septembrie. Cei cari n'au prezentatu pâna la acestu terminu la oficiele finantiarie inventariiele si valórea obiecteloru, aci sunt pedepsiti fórtu aspru, mai ántaiu cu 1/4 parte din contributiunea ce au se numere, dupa 2 luni cu 1/2, dupa aceea cu sum'a intréga asia, cátu de ex. cei ce ar avea se numere numai 100 fl. daca s'ar fi tinutu de terminu, voru platí 200 fl. Cei mai multi proprietari, preoti, curatori sau epitropi, directori de scóle etc. n'au cunoscutu acea lege, prin urmare au se platésca infricosiatu. Legea li s'a publicatu unguresce, sau niciodata, si acum au se asude bani. Unii au avutu mare noroc, cá apucaseru a'si cumpara brosiurele Indreptariu practiculu alu dlui secret. reg. fin. G. Popu, anume brosiur'a din urma, in care aflandu legea si esplicarea ei, scapara de pedepsa. Ceilalti n'au decâtu se alerge cu recurse, cá dóra ministeriulu de fin antie isi va face mila si pomana, se le dea altu terminu. Hei, asia o patimu, daca nu citimu.

Cursulu bursei din Vien'a si Pest'a

in 21 Octobre st. n.

Table with 3 columns: Item, Vien'a, Pest'a. Lists various financial items like 'Rent'a de auru unguresca', 'Obligatiuni de feru orientu', etc., with corresponding values.

Cursuri de Bucuresti in Lei noi (franci).

21 Octobre st. n. 1881.

Table with 2 columns: Item, Value. Lists items like 'Obligatiuni rurali din 1880 convertite cu 6%', 'Inprumutulu Oppenheim (Londra) din 1866 cu 8%', etc.

Advertisement for 'SCHWEIZERPILLEN' medicine, including a circular logo with a cross and text in German describing its benefits for various ailments.

(54) 1—12